

Віктор БУРЕНКОВ

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ КЛАН

СЕРЕД ПОЛІТИЧНИХ ЕЛІТ УРСР ТА СРСР
(КІНЕЦЬ 1920-Х – ПОЧАТОК 1990-Х РР.)

Буренков В.

Дніпропетровський клан серед політичних еліт УРСР та СРСР (кінець 1920-х – початок 1990-х рр.). – Запоріжжя: Гельветика, 2020. – 290 с.

Монографію кандидата історичних наук Віктора Буренкова присвячено одному з класичних аспектів дослідження політичних еліт пострадянського простору. Цей аспект важливий не лише при вивченні політичної історії України у ХХ ст., але й при студіюванні сучасних українських політичних еліт. Порушена у праці проблематика має значний науковий інтерес з огляду на масштаби впливу дніпропетровського клану та розміри радянського

бюрократичного апарату. Незважаючи на те, що В.Буренков зосереджується на регіональному вимірі теми, розглядаючи її в контексті Дніпропетровщини, його дослідження має набагато ширше значення. Чого вартий хоча б кар'єрний шлях генерального секретаря ЦК КПРС Л.Брежнєва! Заслуговує на увагу також предмет вивчення – розвиток локального клану, що може розглядатися як еталонна модель формування регіональних політичних еліт.

Використана автором методологія ґрунтується на доробку дослідників радянської номенклатури – як західних (Й.Армстронг, Й.Мозес, Й.Віллертон), так й українських (М.Дорошко, В.Васильєв, П.Киридон, В.Крупина). Примітно, що В.Буренков використовує теоретичні та фактологічні напрацювання молодих фахівців, зокрема Ю.Кузьменко. Загалом автор залучив значний історіографічний масив та джерельну базу (матеріали Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Галузевого державного архіву Служби безпеки України, держархівів Запорізької і Дніпропетровської областей). Усе це позитивно позначилося на рецензованому дослідженні, роблячи його новаторським.

Окремо наголосимо на міждисциплінарному характері праці. В Україні зазначена тема перебуває у предметному полі історичної науки. Натомість у Польщі й більшості європейських країн – на стику історії й політології. Автор послуговувався класичними текстами методології політичної науки (В.Парето, Р.Міхелс, Г.Моска). Уважаємо, що проблематика рецензованої монографії ідеально пасує до запропонованих ними теорій. Тож у тексті їм можна було б присвятити більше уваги. Це сприяло б створенню ширшої і зрозумілішої перспективи для читачів з-поза пострадянського простору. З іншого боку, із розумінням ставимося до того, що в історичному дослідженні важко в повній мірі оперувати класичною політологічною термінологією. В усякому разі вкотре наголошуємо на значному інтердисциплінарному характері студії В.Буренкова й зараховуємо її до переліку книжок, рекомендованих до ознайомлення фахівцям із політичних еліт, причому не лише українським.

Праця складається з чотирьох розділів. Перший присвячено методологічним і теоретичним аспектам. Ще раз акцентуємо, що ключове поняття владних еліт розглядається з політологічної перспективи. У другому розділі аналізується процес утвердження радянського владного режиму на Дніпропетровщині. Окрему увагу у цьому розділі присвячено численним адміністративним змінам. Уміщена тут інформація

буде цікавою не лише для істориків і політологів, але й для краєзнавців. Третій розділ охоплює відрізок часу від смерті Й.Сталіна до початку 1970-х рр. Власне, у цій частині монографії ключову увагу приділено ролі представників дніпропетровського клану в управлінні СРСР (так звана «українська група»). Чільне місце при цьому відводиться вже згадуваному вихідцеві з Дніпропетровщини Л.Брежнєву. На особливу увагу читачів заслуговує пункт 3.2 «Представники дніпропетровського клану в боротьбі за владу (1964–1972 рр.)», де аналізуються важливі аспекти протистояння різних груп у середині компартії. В останньому, четвертому, розділі йдеться про період від 1970-х рр. до проголошення незалежності України. Наприкінці його автор аналізує окремі аспекти активності дніпропетровського клану вже під синьо-жовтим прапором. Сподіваємося, що саме у цьому напрямі В.Буренков продовжить своє дослідження, розширивши горизонти наукового пошуку у царині політичних наук.

Водночас маємо звернути увагу й на деякі вади рецензованої монографії. По-перше, авторові слід було б активніше послуговуватися усними свідченнями ще живих представників дніпропетровського клану, їхніх родичів і друзів. Використання джерел «живої історії» суттєво підвищило б інтерес до книжки з боку як істориків, так і політологів. По-друге, В.Буренков не наважився на формулювання політологічної дефініції «радянського політичного клану», а це збагатило б радянологію та в перспективі спричинилося б до впливу на термінологічний апарат політичних наук. Урешті-решт, не варто було переобтяжувати текст науковою термінологією. Це розширило б читацьку аудиторію поза межі вузького кола фахівців, адже нині в Україні праці на історичну тематику користуються неабияким попитом. Тим паче, що в монографії часто трапляються відсилання до найбільш актуальних періодів (Друга світова війна) чи одіозних постатей (М.Хрущов).

Насамкінець зазначимо, що в публікації представлено цікаві й цінні спостереження над розвитком державного апарату УРСР і СРСР, а також над процесами формування радянських політичних еліт. Монографія В.Буренкова є цінним текстом для (не лише українських) експертів у галузі історії та політології. Вона стане у пригоді фахівцям, котрі досліджують різні аспекти поняття влади і стане джерелом розширення знань з радянської історії.

Матеуш КАМІОНКА

доктор філософії в галузі політології
та публічного адміністрування, доцент,
Краківський педагогічний університет
(Краків, Польща), mattkamionka@gmail.com